

BÜLTEN

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ ÜYE VE DESTEKÇİLERİ İÇİN
2022/2

**PROTESTO
HAKKINI KORU**

KAMPANYAMIZ BAŞLADI!

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

BÜLTEN

İLETİŞİME GEÇİN

amnesty.org.tr

bulten@amnesty.org.tr

+ (90) 212 361 62 17

BİZE KATILIN

bit.ly/aforgutu

twitter.com/aforgutu

instagram.com/aforgutu

Dergi Adı: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi İktisadi İşletmesi Bülteni
İmtiyaz Sahibinin Adı: Selma Kanbur Yılmaz
Sorumlu Yazı İşleri Müdürünün Adı: Necmettin Tuğkan Gündoğdu
Editör: Fatma Yörür
Çeviri Editörü: Dila Keleş
Fotoğraf Editörü: Fırat Doğan
Tasarım/Uygulama: Altuğ Çavuşoğlu

Yönetim Yeri, Adresi: Hacımimi Mah. Kemeraltı Cad. No:31 Adahan Kat:2 Karaköy
34472 Beyoğlu/İstanbul
Basımı Yapanın Adı ve Adresi: Hilmi Celhunz, Format Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd.,
Yeşilce Mahallesi Girne Caddesi Dumanlı Sk. No:2 4.Levent Kağıthane/İstanbul (Tel
+90 212 280 98 54)
Basım Tarihi: Ağustos 2022
Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın, Dört Ayda Bir Yayınlanır

Kapak Fotoğrafı: ©Amnesty International/Tomás Ramírez Labrousse

İÇİNDEKİLER

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

6-7

PROTESTO HAKKINI NASIL KORUMALIYIZ?

8-9

YENİ KAMPANYA: PROTESTO HAKKINI KORU

10-11

HAPSEDİLEN TAKSİM

12-13

POLİS COPLARI HAKKINDA 20 KURAL

14-15

DAVA GÖZLEM PROGRAMI

16-17

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

18-19

İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ

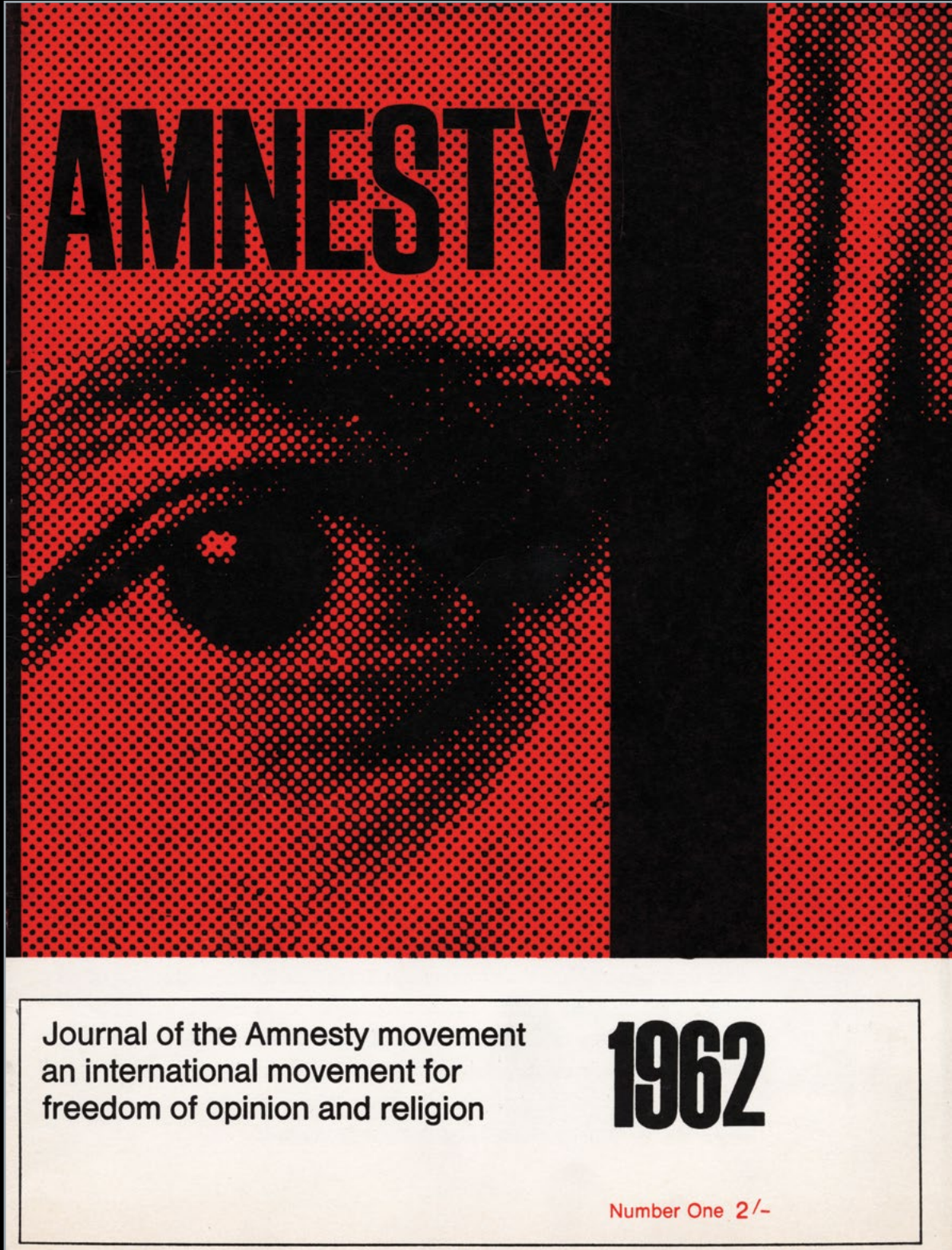
20-21

DIŞ POLİTKADA ÇİN VE UYGURLAR

22-24

Uluslararası Af Örgütü'nün 1962 yılında yayımladığı ilk bülteninin kapağı.

©Amnesty International

Önyazı

SEVGİLİ DOSTLAR,

2022'nin ikinci bülteniyle sizlerle.

Türkiye'de ve dünyada insan hakları ihlalleriyle mücadele etmeye devam ediyoruz. Bültenimizde aylara yayılan insan hakları çalışmalarımızdan örnekleri okuyacaksınız.

Geçtiğimiz yıl Türkiye, Cumhurbaşkanı Erdoğan kararıyla, kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadele için tasarlanmış çığır açıcı İstanbul Sözleşmesi'nden çekildi. Son derece kaygı verici bu adım tüm dünyada tepkiyle karşılandı, kadın hakları ve LGBTI+ hakları aktivistleri tarafından aylarca protesto edildi. Karardan yaklaşık bir yıl sonra 19 Temmuz'da, Danıştay 10. Dairesi, İstanbul Sözleşmesi'nin feshine ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararının iptal istemini 2'ye karşı 3 oyla reddetti. Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen, insan hakları savunucuları olarak İstanbul Sözleşmesi'nden vazgeçmeyeceğiz.

Haziran ayında, Gezi Davası sonucunda asılsız suçlamalarla hapsedilen yedi kişiyi düşünce mahkumu ilan ettik ve tüm dünyada bu adaletsizliğin derhal giderilmesi için 10 milyon üyemizle güçlü bir şekilde harekete geçtik.

İnsan hakları krizlerinin ortasında her yolla size ulaşmaya, sesimizi sizinkilerle birleştirmeye çalıştık. Savaş ve işgal altındaki Ukrayna'dan, dünyanın dört bir yanında mültecilere yönelik ihlaller ve yabancı düşmanlığına, İran'da ölüm cezasından, Afganistan'da Taliban'ın korkunç kadın ve insan hakları ihlalleri siciline kadar çok fazla alanda sizlere bilgi ulaştırdık; kampanyalarımız, lobi çalışmalarımız, basın ve sosyal medya üzerindeki faaliyetlerimizle insan hakları mücadelemizi sürdürdük.

Ve önemli bir haber, Türkiye'de ve dünyada eşi benzeri görülmemiş biçimde tehdit altında olan toplanma özgürlüğü ve protesto hakkının korunması için küresel bir kampanyaya başlıyoruz. Bu bültenimizde hazırlıklarımızı yaptığımız bu küresel kampanyanın ilk çalışmalarını sizlerle paylaşacağız.

Sizlerin verdiği destek ve güçle, insan hakları mücadelemizi her gün biraz daha büyüterek, insan haklarının herkesi kapsadığı bir dünya yaratmak için çalışmaya devam edeceğiz.

Dayanışma ile,

Ruhat Sena Akşener

Vekil Direktör

Uluslararası Af Örgütü Türkiye

**ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ**

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

DİLA KELEŞ
Çeviri Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

1 TAİBEH ABBASI'NİN ANNESİ NORVEÇ'TE OTURMA İZNİ ALDI

Taibeh Abbasi ve ailesi 2018'de Norveç'ten Afganistan'a sınır dışı edilme tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Uluslararası Af Örgütü, o tarihte 18 yaşında olan Taibeh ve Ailesi için bir imza kampanya başlattı. Tüm dünyadan kampanyayı imzalayan 100 binin üzerinde kişi, Norveç hükümetine, Afganistan geri gönderilen kişilerin güvenliğini ve insanlık onurunu güvence altına alacak kadar dengeli bir duruma gelinceye dek insanları bu ülkeye göndermeme çağrısı yaptı.

Nisan ayında, Taibeh'in annesi nihayet oturma izni aldı ve böylece çocuklarıyla birlikte Norveç'te kalma hakkı edindi. Taibeh, Uluslararası Af Örgütü üyelerine şu sözlerle teşekkür etti:

"Uluslararası Af Örgütü'ne ve mücadelemiz boyunca beni ve ailemi destekleyen herkese teşekkür ederim. Geriye dönüp baktığımda dünyanın dört bir yanındaki Af Örgütü üyelerinden aldığım destek mektuplarını görüyorum ve bu kendimi çok güçlü ve dirayetli hissettiriyor. ♥♥♥"

3 MİSİRLİ DÜŞÜNCE MAHKUMU İBRAHİM EZZELDİN SERBEST BIRAKILDI

İnsan hakları savunucusu ve Mısır Haklar ve Özgürlükler Komisyonu araştırmacısı İbrahim Ezzeldin, yalnızca barışçıl insan hakları çalışmaları nedeniyle 34 ay keyfi şekilde alıkonulduktan sonra Mayıs ayında serbest bırakıldı. Ezzeldin, "terör örgütü üyeliği" gibi temelsiz suçlamalara dayanan iki ayrı davada tutuklanmış ve güvenlik güçleri tarafından 167 gün boyunca zorla kaybedilmişti. Bu süre içinde işkenceye maruz bırakıldığını ve sağlık durumunun kötüye gittiğini belirtti. Uluslararası Af Örgütü'nün düşünce mahkumu ilan ettiği İbrahim Ezzeldin, serbest bırakılması için mücadele eden, Uluslararası Af Örgütü üye ve destekçilerinin de aralarında bulunduğu kişilere ilettili mesajında şunları ifade etti:

"Meslektaşlarım, insan onuru ve onurlu yaşam hakkının savunucuları... Cezaevinde geçirdiğim yaklaşık üç yıl

boyunca her gün ruhumun bir kısmını kaybettiğimi, hayata ve özgürlüğe geri dönme umudumu yitirdiğimi hissettim. Günlerimi aydınlatan ve bana umut veren tek şey, insanların beni hâlâ hatırladığını ve özgürlüğümü istediğini bildiren haberler almamdı. Cezaevinde geçirdiğim zamanı olarak görülen Dijital Hizmetler Yasası (DSA) üzerinde siyasi uzlaşmaya vardı. Bu düzenleyici çerçeve, büyük teknoloji şirketlerine ait platformlara, nefret savunuculuğu ve yanlış bilgi yaymak gibi, hizmetlerinin oluşturduğu sistemsel riskleri değerlendirme ve yönetme zorunluluğu getirmeyi öngörüyor. Yasa ile büyük teknoloji şirketleri ilk kez yıllık bağımsız denetim raporları sunmak zorunda olacak ve daha kapsamlı denetim ve hesap verebilirliği sağlamak adına düzenleyiciler ve sivil toplum dahil üçüncü taraf araştırmacıları platformların verilerine ve algoritmik 'kara kutuları' hakkındaki bilgilere erişebilecek.

2 LİBYALI GAZETECİ MANSUR ATTİ SERBEST BIRAKILDI

Libya'da gazeteci, blog yazarı, Kızılay Komitesi Direktörü ve Sivil Toplum Komisyonu Başkanı Mansur Atti zorla kaybedilmesinden 10 ay sonra serbest bırakıldı. Atti'nin durumu hakkında basın açıklaması yayımlayan Uluslararası Af Örgütü aynı zamanda acil eylem başlatarak, üyelerini ve destekçilerini kampanyayı imzalamaya ve sosyal medyada Atti'nin derhal ve koşulsuz serbest bırakılmasını talep eden paylaşımlar yapmaya çağırıyordu.

4 AVRUPA BİRLİĞİ, DİJİTAL HİZMETLER YASASI ÜZERİNDE UZLAŞMAYA VARDI

Avrupa Birliği, Uluslararası Af Örgütü ve diğer sivil toplum örgütlerinin aylarca süren savunuculuk ve kampanya faaliyetlerinin ardından internet denetimi tarihinde bir dönüm noktası olarak görülen Dijital Hizmetler Yasası (DSA) üzerinde siyasi uzlaşmaya vardı. Bu düzenleyici çerçeve, büyük teknoloji şirketlerine ait platformlara, nefret savunuculuğu ve yanlış bilgi yaymak gibi, hizmetlerinin oluşturduğu sistemsel riskleri değerlendirme ve yönetme zorunluluğu getirmeyi öngörüyor. Yasa ile büyük teknoloji şirketleri ilk kez yıllık bağımsız denetim raporları sunmak zorunda olacak ve daha kapsamlı denetim ve hesap verebilirliği sağlamak adına düzenleyiciler ve sivil toplum dahil üçüncü taraf araştırmacıları platformların verilerine ve algoritmik 'kara kutuları' hakkındaki bilgilere erişebilecek.

5 İSPANYA'DA CİNSEL ŞİDDETLE MÜCADELE

İspanya parlamentosu cinsel şiddet vakalarında onay esas alan yasa tasarısını onayladı. İspanya kadın hareketi ve Uluslararası Af Örgütü aktivistlerinin uzun zamandır sürdürdüğü çabalar sonucunda, İspanya parlamentosunun alt kanadı,

tecavüzü önlemek, yargılamak ve tecavüzden hayatta kalan kişileri korumak adına önemli tedbirler içeren bir yasa tasarısını onayladı. Yasa, onayı, tecavüzü de kapsayan cinsel şiddetle ilgili tartışmaların merkezine alıyor.

7 ÇATIŞMA BÖLGELERİNDE SİVİLLERİN KORUMASI DEKLARASYONU TAMAMLANDI

Haziran ayında, Uluslararası Af Örgütü'nün uzun zamandır savunduğu bir girişim ile devletler, sivil toplum ve uluslararası örgütler, sivilleri yerleşim bölgelerinde patlayıcı silahların kullanılmasından kaynaklanan tehlikelere karşı daha güçlü biçimde korumayı amaçlayan siyasi deklarasyon metnini tamamlamak üzere Cenevre'de toplandı. Çatışma bölgelerinde sivilleri daha güçlü korumayı amaçlayan deklarasyon tamamlandı. Devletlerin, yıl sonuna kadar yapılacak diplomatik bir etkinlikte deklarasyonu imzalaması bekleniyor.

8 PORTEKİZ ŞUBESİMİZ CANNES FESTİVALİ'NDE ÖDÜL ALDI

Uluslararası Af Örgütü Portekiz Şubesi, Ukrayna'da yaşanan savaşın korkunç boyutlarına dikkat çekmek amacıyla hazırladığı video ile 2022 Cannes Lions Festivali'nde, entegre medya kullanımı kategorisinde Altın Aslan Ödülü'nü aldı. Filmde, olağan televizyon ve radyo yayınları, film gösterimleri ve açık hava etkinlikleri aniden hava saldırısı sirenleri ile kesiliyor.

Kampanyanın amacı, Portekiz'deki vergi sistemine göre, kişileri vergi gelirlerinin %0,5'ini Uluslararası Af Örgütü Portekiz Şubesi'ne bağışlamaya çağırıyordu. Şube, bu yenilikçi kampanya fikri ile insanların Ukrayna'daki sivillerle empati kurmasını sağlarken aynı zamanda önemli bir kaynak geliştirme başarısı da elde etti.

6 ÖLÜM CEZASINI KALDIRAN ÜLKELERİN SAYISI ARTTI

Uluslararası Af Örgütü'nün her yıl, dünyada ölüm cezasıyla sonuçlanan yargı süreçlerini ve infazları incelediği Ölüm Cezası Raporu'nu yayımlamasından bir gün sonra, Zambiya Devlet Başkanı, ülkenin bu cezayı kaldırma sürecini başlatacağını duyurdu. Haziran ayında Kazakistan ve Papua Yeni Gine, ölüm cezasını kaldırma süreçlerini tamamladı. Kazakistan, 24 Mart 2022'de, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin İkinci Ek Protokolü'nü onaylayarak ölüm

cezasına son verdi. 2008'den beri Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ne taraf olan Papua Yeni Gine ise tüm suçlar için ölüm cezasını kaldırdığı halde sözleşmenin İkinci Ek Protokolü'nü henüz imzalamadı. Papua Yeni Gine'nin bu uygulamayı Anayasa ile güvence altına alması ve Protokolü imzalayarak ölüm cezasını kaldırmayı tersine çeviremez bir karar haline getirmesi için kampanya yapmayı sürdüreceğiz.

9 İRAN'DA CEZASIZLIĞA KARŞI EVRENSEL YARGI YETKİSİ KULLANILDI

İranlı eski devlet görevlisi 1988'deki cezaevi katliamlarındaki sorumluluğundan ötürü hüküm giydi. Temmuz ayında, Stockholm Bölge Mahkemesi, İranlı Hamid Nuri'yi 1988'deki cezaevi katliamlarıyla bağlantılı suçlardan ömür boyu hapis cezasına mahkum etti. 1988'deki cezaevi katliamlarında yargısız infaz edilen ve zorla kaybedilen binlerce siyasi muhalifin yakınları ve katliamdan hayatta kalanlar 30 yıldan uzun süredir hakikat ve adalet mücadelesi veriyor. Bu kişiler ilk kez, bir Avrupa Mahkemesi'nde yargılanmış olsa da İranlı bir yetkilinin bu korkunç suçlardan ötürü hesap verdiğine tanıklık etti. Evrensel yargı yetkisi uyarınca yapılan yargılamada Nuri'nin suçlu bulunarak cezalandırılması, İran'da işlenen suçlarla ilgili adaletin sağlanması yönünde çok önemli bir adım olmakla birlikte, İran yetkililerine insanlığa karşı işlenen suçların faillerinin adalatten kaçamayacağı mesajını iletiyor.

YASAKLAMALARA VE KISITLAMALARA KARŞI PROTESTO HAKKINI NEDEN KORUMALIYIZ?

DAMLA UĞANTAŞ

Kampanyalar ve Aktivizm Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Yaklaşık 250 yıl önce yüksek vergilere ve çay ticaretini İngiliz East India şirketinin kontrol etmesine tepki duyan Amerikalılar, Boston Limanı'ndaki gemilerde bulunan tonlarca çayı denize döktü. Britanya Sömürgesi'ne karşı yapılan bir diğer tarihi protesto ise Tuz Yürüyüşü idi. 1930 yılında Hindistan'da Mahatma Gandhi'nin tuz vergisine karşı, kendi tuzunu yapmak için denize doğru 400 kilometre yol kat ettiği Tuz Yürüyüşü bugün sivil itaatsizliğin en önemli sembollerinden biri olarak kabul ediliyor. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem ise öncekilerden farklı olarak, dünyanın her yerinden insanların eşitlik, savaşın son bulması, sosyal haklara erişimlerinin önündeki engellerin kaldırılması gibi taleplerle sokağa çıkmalarına ve daha önce eşi benzeri görülmemiş boyutlarda kitleselleşen halk hareketlerine sahne oldu.

ABD'de Martin Luther King'in efsanevi 'Bir hayalim var' konuşması ile hafızalara kazınan sivil haklar hareketi ve Vietnam Savaşı'nın ivmelendirdiği savaş karşıtı hareket, LGBTİ+ hareketinin güçlenmesiyle sonuçlanan Stonewall Ayaklanması, 1989'da, Pekin'deki Tiananmen Meydanı'nda bugün 'Tank Adam' veya 'Meçhul Asi' olarak adlandırılan bir kişinin, barışçıl protestolara karşı ordu müdahalesini tek başına tankın karşısında dikilerek durdurmaya çalışması, yine aynı yıl SSCB'ye karşı sembolik bir sınır oluşturmak için 1,5 ila 2 milyon kişinin el ele tutuşarak oluşturduğu 690 kilometre uzunluğundaki insan zinciri, 20. yüzyılın en sembolik eylemlerinden yalnızca birkaçını oluşturuyor. 21. yüzyıl ise; hali hazırda marjinalleştirilen, ayrımcılığa uğrayan grupların hak mücadelesinin güçlenerek ve çeşitlenerek devam etmesinin yanı sıra, iklim adaleti gibi yeni konularda da binlerce insanın hükümetlere seslerini duyurmak için çabasına sahne oldu.

Teknolojideki gelişmeler ve sosyal medya platformlarının yaygınlaşması protestoları çeşitlendirdi ve çevrimiçi protesto kültürünü doğurdu. Cinsel haklar, üremeye dair haklar ve cinsiyet eşitliği talebiyle başlatılan #MeToo ve #MareaVerde protestoları, çocuklar ve gençler tarafından, iklim değişikliğine karşı acil eylem talep etmek için düzenlenen Fridays for Future protestoları sosyal medya platformlarından beslenen ve bu sayede yaygınlaşan sivil toplum hareketlerinden bazıları oldu. Hashtag'ler ve online imza kampanyaları ile çok daha geniş kitlelere ulaşabilmek, protestoların sosyal medya üzerinden örgütlenebilmesi barışçıl protestocuların imkanlarını artırmasının yanı sıra muhalif sesleri bastırmayı amaçlayan hükümetler de dikkatlerini çevrimiçi bu yeni alanı kısıtlamaya yöneltti. Hâlâ etkilerini hissetmekte olduğumuz pandemi ise yakın tarihteki kırılma noktalarından biri olarak

kaydedildi. Dünyanın her yerinde çalışma koşullarından, ekonomik sıkıntılara, ırksal ayrımcılıktan, cezasızlığa, kısıtlayıcı ve baskıcı uygulamalardan yasal değişikliklere çeşitli taleplerle düzenlenen protestoların sayısı artarken hükümetler toplumun sağlığını koruyacak, yaşam koşullarını iyileştirecek önlemler almak yerine yükselen muhalifleri giderek artan bir güç kullanımı yolu ile bastırmayı seçti. Tüm dünyada protestocular, protesto hakkını kısıtlamaya yönelik artan sayıda yasa ve diğer tedbirler, gücün kötüye kullanımı, hukuka aykırı kitlesel ve planlı gözetimin yayılması, internet kesintileri ve çevrimiçi sansür, suistimal ve yaftalamadan oluşan oldukça sert bir engelleme politikasıyla karşı karşıya. Black Lives Matter hareketinin öncülük ettiği protestolarda olduğu gibi, güvenlik güçleri ateşli silahları ve biber gazı dahil daha az öldürücü silahları kötüye kullanarak yüzlerce kişiyi öldürdü, çok daha yüksek sayıda kişiyi ise yaraladı. Hong Kong'da meclis üyelerinin ulusal marşla ilgili yasa tasarısını görüşmesi üzerine binlerce protestocu sokaklara çıktı. Çin'in ulusal marşına 'hakaret etmeyi' veya marşı 'kötüye kullanmayı' suç haline getirerek, bu 'suçları' işleyenleri para ve üç yıla kadar hapis cezasına mahkum etmeyi öngören yasaya karşı Hong Kong'da gerçekleşen protestolara katılan çok sayıda kişi tutuklandı. Tayland'dan Rusya'ya, Fransa'dan Senegal'e,

olarak devam eden toplantı ve gösteri yürüyüşü yasağı, Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın yıllardır toplandıkları sembolik bir mekan olan Galatasaray Meydanı'nın yasaklanması dikkat çekici örnekleri oluşturuyor. Protesto hakkını kullandığı için hakkında cezai işlem başlatılan kişilere ise hukuki olmayan suçlamalar yöneltebiliyor. Mesela 8 Mart 2021 tarihinde yapılan '19. Feminist Gece Yürüyüşü'ne katılan 17 kadın, "slogan atıp atmadıklarının tespit edilememiş olmasıyla birlikte atılan sloganın ritmine uygun bir biçimde zıpladıkları" gerekçesiyle gece yarısı polis baskını ile gözaltına alındı. Ancak insanlar, onlarca yıldır olageldiği gibi barışçıl protesto hakkını kullanmaya ve seslerini duyurmaya devam ediyor.

PROTESTO HAKKI NEDEN ÖNEMLİDİR?

Tüm bu baskıcı ve kısıtlayıcı ortamda protesto hakkının önemini vurgulamak daha da hayati bir hale geliyor. Barışçıl protesto, insan haklarımızı kullanmanın dinamik ve kamusal bir yoldur. Katı ve sorumsuz güç dinamikleri ve yapılarını sarsmaya yardımcı olurlar. Bazen protestolar, bireyler adaletsizliğe karşı alenen tavır aldıklarında başlar; bu protestolar, yalnızca bir kişinin dahil olmasına rağmen çok güçlü ve sembolik olabilir. Yine de protestolar kolektif hale geldiklerinde ve daha geniş bir hareketin parçası olduklarında özel bir güç, direnç ve etki kazanırlar.

Baskıcı ortamlarda, aslında kitlesel olarak ifade edilse kazanım elde edilebilecek talepleri kişilerin dile getirmekten korkması bu nedenle de talep etmemesi yaygın bir durumdur. Protesto hakkını korumak ve bunu talep etmek kişilerin yalnız kalmaktan çekindiği veya kendini zayıf hissettiği durumlarda aslında yalnız olmadıklarını

gösterir ve değişim talebinin ifade edilmesini sağlar. Aynı zamanda, ifade özgürlüğünün kullanılabilmesi için alan yaratırlar. Protestolar ayrıca başkalarının haklarını geliştirip, savunmak ve haklara saygılı toplumları teşvik etmek için de bir vesiledir. Tarih boyunca tek bir protesto ile bir gecede her şeyin değiştiği durumlar pek görülmez. Ancak protestolar, toplumun taleplerini ve rahatsızlıklarını duyurmanın yanı sıra bu konuda ortaya konulan iradeyi de temsil eder. Bazı

protestolar, şiddetli baskıyla söndürüldüklerinde sorumsuz iktidar yapılarını sağlamlaştırmıyormuş ve ters etki yapıyor gibi görünebilir. Ancak yetkililerin protestoları bastırmaya çalıştığı durumlarda bile, protestoların etkisi ve mirası yıllar, hatta on yıllar sonra değişen sosyal normlar ve yasalarda ortaya çıkabilir.

PROTESTO HAKKINA DAİR TEMEL İLKELER

Uluslararası insan hakları hukukuna göre, barışçıl toplanma özgürlüğünün korunması temeline devlet yetkilileri, barışçıl protestoları gözetmek, korumak ve kolaylaştırmakla yükümlüdür. Kamusal protestolar düzenlemek ve bunlara katılmak barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını kullanmanın bir yolu olduğu için yetkililer protestoları bir ayrıcalık değil, bir hak olarak görmelidir. Buna göre yetkililer bir protesto düzenlemek veya protestoya katılmak isteyenlerin protesto için önceden izin talep etmelerini şart koşmamalıdır.

Genel olarak, yetkililer protestoların — şiddet içermemeleri anlamında — barışçıl olduğunu varsaymalıdır ve yetkililerin genel yaklaşımı, çatışmaların diyalog ve arabuluculuk yoluyla oluşmasını önlemenin yanı sıra gerilimi azaltmayı ve ortaya çıkabilecek herhangi bir çatışmayı barışçıl bir şekilde çözmeyi amaçlayan bir iletişime dayanmalıdır.

Bir protesto esnasında küçük bir grup şiddet eylemlerinde bulunursa, barışçıl davranmaya devam eden protestocuların protestolarına devam etme hakları vardır. Protestolar düzensiz, kaotik veya yıkıcı gibi görünse bile, barışçıl oldukları sürece devam etmelerine izin verilmelidir. İfade özgürlüğü hakkı gibi, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı da ilettikleri mesaj saldırgan, şok edici veya rahatsız edici olarak kabul edilse bile, insanların toplu olarak protesto etme haklarını korur. Protesto hakkı ayrıca bir gösteriyi organize eden ve gösteriye katılanların mesajlarını hedef kitleye barışçıl bir şekilde iletmek için gerçek bir fırsata sahip olmasını gerektirir. Bu nedenle, bir protestonun seçilen şekline, zamanına ve yerine saygı duymak önemlidir.

Almanya'daki Fridays For Future protestolarından bir kare

İran'dan Nikaragua'ya kadar birçok ülkede devlet yetkilileri, örgütlü muhalefeti bastırmak için kapsamlı gittikçe genişleyen uygulamalara başvuruyor. Protestoları kısıtlamak için sert tedbirlere başvuran ülkelerden biri de Türkiye oldu. Kadına yönelik şiddetle mücadelede çığır açıcı bir sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmenin ardından gerçekleşen protestolara yönelik kısıtlamalar, Onur Yürüyüşlerinin yasaklanması, Van'da altı yıldır kesintisiz

YENİ KAMPANYA: PROTESTO HAKKINI KORU

Barışçıl protestonun bir ayrıcalık değil, bir hak olduğunu ve devletlerin bu hakkı gözetmek, korumak ve kolaylaştırmakla yükümlü olduğunu iktidardakilere hatırlatmamız gerekiyor. İşte bu nedenle Uluslararası Af Örgütü, yeni küresel kampanyasında bu konuya odaklanıyor. **'Protesto Hakkını Korum'** kampanyası devletlerin bu temel insan hakkını zayıflatmak için gitgide genişleyen ve artan çabalarına karşı ayrımcılığa uğrayan gruplar da dahil olmak üzere temel haklarını kullanan barışçıl protestocuların sesini yükseltmeyi amaçlıyor. Önümüzdeki yıllarda da bu konuda çalışmayı sürdüreceğimiz ampanyamız kapsamında, haklarındaki ihlallerin durdurulması ve cezasız kalmaması için çalışacağımız bazı kişileri takdim ediyorum:

DAMLA UĞANTAŞ

Kampanyalar ve Aktivizm Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

CUMARTESİ ANNELERİ'NİN YERİ GALATASARAY MEYDANI'DIR!

Cumartesi Anneleri, 1995'ten beri her hafta, 1980'ler ve 1990'larda zorla kaybedilen yakınları için hakikat ve adalet talep etmek için Galatasaray Meydanı'nda bir araya geliyordu. Ancak Cumartesi Anneleri/İnsanları için sembolik bir öneme sahip olan Galatasaray Meydanı, Ağustos 2018'de gerçekleşen 700. Hafta etkinliğinden beri yasaklanmış durumda. 700. haftada gözaltına alınan 46 kişi, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu (2911 Sayılı Kanun) uyarınca "hukuka aykırı bir eyleme" katıldıkları için hala yargılanıyor. Davanın bir sonraki duruşması 21 Eylül 2022'de görülecek. Cumartesi Anneleri, yasaklamanın ardından geçici çözüm olarak İnsan Hakları Derneği'nin Taksim'de dar bir sokakta bulunan ofisinin önünde nöbet tutarken, Galatasaray Meydanı'na çıkmak istediklerini söylemeye devam etti. Covid-19 salgını sırasında, uzun süredir devam eden protestolarını canlı tutmak için her cumartesi sembolik çevrimiçi nöbetler düzenlediler. Haziran 2022'de, pandemi kısıtlamalarının kalkması ve hayatın normalleşmesi ile birlikte 900. Hafta buluşmasını yapmak üzere Cumartesi Anneleri yeniden Galatasaray Meydanı'na yürüdü. Zorla kaybedilen yakınlarını arayan Cumartesi Anneleri, bir kez daha çevik kuvvet polisi tarafından engellendi. İnsan hakları savunucuları ve kayıp yakınlarının da aralarında bulunduğu 16 kişi gözaltına alındı.

PROTESTO HAKKINI KULLANDIĞI İÇİN İŞKENCE GÖRDÜ VE HAPSEDİLDİ

İranlı **Vahid Afkari**, 2017 ve 2018'de kardeşleri Navid ve Habib ile birlikte memleketleri Şiraz'da, eşitsizlik ve siyasi baskılarla ilgili protestolara barışçıl bir şekilde katıldı. 17 Eylül 2018'de Vahid ve Navid protestolar nedeniyle evlerinden gözaltına alındı. Üç ay sonra Habib de tutuklandı. İranlı yetkililer üç kardeşi hücre hapsinde tuttu, işkence yaptı ve defalarca işlemediklerini söyledikleri suçları "itiraf etmeye" zorladı. Vahid ve Navid cinayette ilgili temelsiz bir suçlamadan hüküm giydiler. Yetkililer haksız yere Navid'i ölüme, Habib ve Vahid'i onlarca yıl hapis ve 74 kırbaça cezasına mahkum etti. Üç kardeş, Eylül 2020'de hücre hapsine alındı. 12 Eylül 2020'de Vahid, gardiyanların Navid'i alıp onu dövdüğünü duyabiliyordu. Aynı gece Navid hiçbir uyarı yapılmadan idam edildi. Habib, Mart 2022'de hapisneden serbest bırakıldı ancak Vahid hücre hapsinde kalmaya devam ediyor ve yetkililer onun masumiyetini kanıtlayan çok sayıda kanıtı görmezden gelmeye devam ediyor.

Vahid'in serbest kalması için çağrıda bulunuyoruz.

PROTESTOLARDA KÖR EDİLEN ÖĞRENCİ İÇİN ADALET SAĞLANMALI!

Gustavo Gatica, 8 Kasım 2019'da, Şili'de artan eşitsizliklere karşı ülke çapında düzenlenen ve tüm dünyada, halk gücünün ilham verici ve beklenmedik yükselişi olarak manşetlere taşınan protestolardan birine katıldı. Polis, müdahale silahlarıyla protestocuların üzerine gelişigüzel ateş açarak bu ve diğer çok sayıda protestoyu şiddetle bastırdı. Silahlar, güç kullanımına ilişkin uluslararası standartlara aykırı olarak kauçuk fişeklerle doluydu. Gustavo her iki gözünden fişeklerle vuruldu ve kalıcı olarak kör edildi. Başsavcılık Dairesi mevcut durumda bu olayları ve yüzlerce protestocuya yönelik işkence ve yaygın ağır yaralama vakalarını soruşturuyor. Uluslararası Af Örgütü bu nedenle savcılara, yalnızca saldırının doğrudan faillerinden değil, emirleri altındaki güçleri denetlemek ve insan hakları ihlallerinin meydana gelmesini önlemekle yükümlü olan polis amirleri dahil tüm sorumlulardan hesap sorarak Gustavo için adaleti sağlama çağrısında bulunuyor.

KATLİAM KURBANLARINI ANDIĞI İÇİN CEZAEVİNDE

Hong Kong'da yaşayan **Chow Hang-tung** bir insan hakları avukatı ve aktivisti. 1989'da, Pekin'deki Tiananmen Meydanı çevresindeki sokaklarda barışçıl bir şekilde ekonomik ve sosyal reformlar çağrısında bulunan protestoculara askerlerin ateş açmasıyla gerçekleşen katliamın kurbanlarını anmak amacıyla dünyanın en büyük mum ışığı nöbetini organize eden Hong Kong Alliance'ın başkan yardımcısıydı. 2020 ve 2021'de Hong Kong yetkilileri, Covid-19 salgınına gerekçe göstererek mum ışığı nöbetini yasakladı. 4 Haziran 2021'de Chow, sosyal medyadaki insanları mum yakarak katliamı anmaya teşvik etti. Aynı gün "izinsiz toplantının reklamını yapmak veya ilan etmek"ten tutuklandı. Chow, korkunç bir katliamın kurbanlarını, barışçıl bir şekilde hatırladığı için 22 ay hapis cezasına çarptırıldı. Ayrıca, tamamen barışçıl eylemleriyle 'ulusal güvenliği tehlikeye attığı' iddiasıyla daha fazla hapis cezasıyla karşı karşıya.

Chow derhal serbest bırakılmalı!

ZİMBABVE'DE PROTESTO HAKKI VE ÜÇ KADININ YAŞADIKLARI

Zimbabve'de **Cecellia Chimbiri**, **Joanah Mamombe** ve **Netsai Marova**, 13 Mayıs 2020'de gerçekleşen hükümet karşıtı bir protestoya öncülük ettikleri gerekçesiyle gözaltına alınıp polis merkezine götürüldüler, ardından, üzerinde hiçbir işaret bulunmayan bir arabaya binmeye zorlandılar. Başlarında kukuletalarla şehir dışına çıkarıldılar. Üç kadın, bir çukura atıldı, dövüldü, cinsel saldırıya uğradı ve insan dışı yemeye zorlandı. İki gün sonra, gözaltına alındıkları noktadan kilometrelerce uzakta bulundular. Giysileri yırtılmış, kesikler ve morluklar içinde hastaneye kaldırıldılar. Cecellia, Joanah ve Netsai hala hastanedeyken, protestoyla ilgili suçlamalarla karşılaştılar. Hapishane gardiyanları ve polis memurları, gazetecilerle konuşmalarını engellemek için hastanedeydi. Kadınlar, hastanede saldırganlarından bazıları tanıdıklarını belirttiikten sonra 10 Haziran 2020'de yeniden tutuklandı ve kefaletle serbest bırakılana kadar, iki haftadan uzun bir süre tutuklu kaldılar. Cecellia, Joanah ve Netsai'nin davası Ocak 2022'de başladı ve devam ediyor. Bugüne kadar kimse yaşadıkları korkunç travmadan sorumlu tutulmadı.

Cecellia, Joanah ve Netsai için adalet talep ediyoruz.

HAPSEDİLEN TAKSİM:

PROTESTO HAKKININ ADIM ADIM NASIL KISITLANDIĞINA DAİR BİR ÖRNEK

TARIK BEYHAN

Kampanyalar ve İletişim Direktörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Taksim'de gerçekleştirilen eylemlerin kamusal alan görünürlüğü ve medyadaki yansımaları her zaman protestoların etkisini artırdı. Tam da bu nedenle protestoların en çok tercih edilen adresi Taksim oldu. Özellikle 2010'lu yılların başları Taksim'in geniş katımlı protestolara ev sahipliği yaptığı yıllardı. Onur Yürüyüşleri, 8 Mart Feminist Gece Yürüyüşleri, Sansüre Karşı Yürüyüş ve 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları dahil olmak üzere on binlerce insanın katıldığı eylemler Taksim'de gerçekleşti. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde barışçıl protestoların polis şiddetiyle engellendiği örnekler de yaşanıyor ancak yine de Taksim ve çevresinde düzenlenen protestolar sayesinde Türkiye, 2013 yılına kadar protesto özgürlüğünün kullanılabilirdiği bir ülke görüntüsü veriyordu.

TAKSİM MEYDANI

2013 yılının Mayıs ayında rüzgar yön değiştirdi. Taksim'i Yayalaştırma Projesi gerekçe gösterilerek 1 Mayıs'ın Taksim'de kutlanmasının engellenmesinden kısa bir süre sonra, 27 Mayıs günü Topçu Kışlası'nın inşaatına başlamak için Taksim Gezi Parkı'na iş makineleri girdi. Aylardır parkı korumak için kampanya yürüten Taksim Dayanışması bileşenleri, önce ağaçların sökülmesini engellemek için Koruma Kurulu kararına rağmen gelen iş makinelerinin önüne geçti, ardından çadır kurarak nöbet tutmaya başladı. 29 Mayıs günü sabaha karşı polis,

eylemcilerin çadırlarını yakmak dahil olmak üzere çeşitli hukuka aykırı ve orantısız güç kullanımıyla eylemi sonlandırmaya çalıştı. Bu müdahalelerin ardından önce binlerce, ardından milyonlarca insan Türkiye'nin 79 ilinde protestolara katıldı. Gezi Protestolarının ardından Taksim Meydanı her türlü muhalif eyleme kapatıldı. Taksim Meydanı'nda açıklama yapmak isteyen gruplar polis tarafından Galatasaray Meydanı'na yönlendirilirken bir süre daha İstiklal Caddesi'nde yürüyüşlere izin verildi. Örneğin 2013 ve 2014 yılında Feminist Gece Yürüyüşü ve İstanbul Onur Yürüyüşü İstiklal Caddesi'ni dolduran on binlerce insanın katılımıyla gerçekleştirildi. 2015 yılına gelindiğinde ise Onur Yürüyüşü ağır bir polis şiddetiyle engellendi. Ardından İstiklal Caddesi, Taksim Meydanı'ndan Galatasaray Meydanı'na kadar neredeyse tüm yürüyüşlere kapatıldı.

©Kurtuluş An

GALATASARAY MEYDANI

90'lı yılların ortalarından itibaren İstiklal Caddesi'nin ortasında bulunan Galatasaray Meydanı, Cumartesi Anneleri ile anılmaya başlandı. Zorla kaybedilenlerin akıbetini öğrenmek ve adalete ulaşmak isteyen kayıp yakınları ve hak savunucuları yıllar boyunca cumartesi günleri Galatasaray Meydanı'nda oturarak barışçıl bir protesto gerçekleştiriyordu. Fakat 2018 yılına gelindiğinde tamamen barışçıl olarak düzenlenen 700. buluşmada polis ağır, orantısız ve hukuksuz güç kullandı, eyleme katılanlardan 46'sı hakkında dava açıldı. O günden beri Galatasaray Meydanı polis'in 24 saat nöbet tuttuğu bir yer oldu. Cumartesi İnsanları da dahil olmak üzere hükümetin desteklemediği hiçbir grubun Galatasaray Meydanı'nda protesto gerçekleştirmesine izin verilmiyor.

GÖRÜNÜRLÜĞÜ ENGELLEME

2019 yılına gelindiğinde Feminist Gece Yürüyüşü de engellenen etkinlikler arasına girdi. Alışılmış toplanma ve yürüyüş rotaları büyük protestolardan önce polis barikatlarıyla kapatılmaya başlandı. Taksim örneği üzerinden anlattığım protesto hakkının durumu aslında benzer şekilde tüm Türkiye'de eş zamanlı olarak daraltıldı. Tüm yürüyüş ve basın açıklamaları artık sadece "önceden ilan edilen yerlerde" yapılmalıydı. Bu yerler de gözden uzakta, ulaşımı zor yerler oldu. Hükümet bu kuralı da seçici ve ayrımcı şekilde uyguladı. Özellikle LGBTİ+ etkinliklerine neredeyse hiçbir yerde izin verilmemeye başlandı. Hatta 2022 yılında kapalı alanlardaki panel ve benzeri İstanbul Onur Haftası etkinlikleri bile engellendi. 2017 yılında Ankara

Valiliği'nin LGBTİ+ etkinliklerine getirdiği genel yasak KaosGL tarafından açılan dava sonucu İdare Mahkemesince kaldırıldı da hem Ankara'da hem de Türkiye genelinde başta Onur Yürüyüşleri olmak üzere LGBTİ+ etkinlikleri herhangi bir gerçek nedene dayanmadan engellenmeye devam edildi. Valiliklerin yasak kararlarına dair basın açıklamalarında her ne kadar sıklıkla kamu düzeni ve güvenliği bahane edilse de İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun açıkça LGBTİ+ları dışlayan ve hedef gösteren açıklamaları yasakların gizli amacını ortaya koyuyordu.

PROTESTO HAKKI KISITLANABİLİR Mİ?

Van'da altı yıldır tüm protestolara uygulanan yasak, daha bu yılın Temmuz ayında kaldırıldı.

Bu açık yasakların yanı sıra, eylemleri tek tek yasaklamak, belirli süre yasak ilan etmek ve fiilen eylemleri engellemek yoluyla da protesto hakkına yönelik örtülü yasaklar da uygulanıyor. Maden işçilerinden çevreyi korumak isteyen köylülere, barınma sorunlarını dile getiren öğrencilerden İstanbul Sözleşmesi'ne sahip çıkan kadınlara kadar toplumun her kesimi protesto hakkını kullanmak istediğinde yasaklarla ve orantısız güç kullanımıyla karşı karşıya kalıyor.

Türkiye genelinde izin verilen protestolar da "önceden ilan edilen alanlar" adı altında protesto hakkının özüne aykırı olarak gözden uzak alanlara hapsedilmeye çalışılıyor. Protesto hakkı, tüm insan haklarının korunması için de kullanılan bir haktır. Tam da bu nedenle ihlali, diğer tüm hak ihlallerinin de artmasına veya görünmez olmasına sebebiyet verebilir; hesap verebilirlik ve adalet arayışlarını engelleyebilir. Protesto hakkına da çoğu hak gibi bazı çerçeveler tabi ki çizilebilir. Bununla birlikte bu sınırlar kanuni, gerekli ve orantılı olmalı, ayrımcı şekilde uygulanmamalı ve meşru bir amaçla yapılmalıdır. Türkiye'de uygulanan yasakların büyük oranda keyfi olduğu ve gösterilenden başka bir amaç taşıdığı ise açıkça görülmektedir. Türkiye yetkileri, tarafı oldukları uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve insan hakları standartları gereği protesto hakkını korumakla yükümlüdür. Protesto hakkının kullanılmasındaki bu geriye gidiş derhal tersine çevrilmelidir.

©Kurtuluş An

POLİS COPLARININ YAYGIN KÖTÜYE KULLANIMINI ENGELLEMELİK İÇİN 20 KURAL

DİLA KELEŞ
Çeviri Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Uluslararası Af Örgütü, 26 Haziran İşkence Mağdurlarına Destek Günü öncesinde bir brifing yayımladı. Bu brifing tam da Hindistan'da polislin protestoculara ve gözaltına alınan kişilere coplarla saldırdığını gösteren görüntülerin ortaya çıkmasının ardından geldi. Görüntüler, tüm dünyada kolluk birimlerinin ekipmanları olan coplar ve diğer darbe silahlarının artan şekilde kötüye kullanımıyla mücadele edilmesi gerektiğini bir kez daha gösteriyordu. Af Örgütü brifingi, bu silahların uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak nasıl ve hangi durumlarda kullanılabileceğini açıklıyor ve hukuka uygunluk, gereklilik, orantılılık ve hesap verebilirliğe ilişkin rehber ilkelerin altını çiziyor.

Uluslararası standartlar uyarınca coplar hiçbir koşulda cezalandırma aracı olarak, barışçıl protestoları dağıtmak için veya halihazırda hareket kabiliyeti engellenmiş kişilere karşı kullanılmaz. Buna karşın, Uluslararası Af Örgütü, dünya genelinde kolluk birimlerinin copları işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve alçaltıcı muamele kapsamına girebilecek şekilde kötüye kullandığını kapsamlı araştırmalarla belgeledi.

Haziran 2022'de, Hindistan'ın Uttar Pradeş eyaletine bağlı Şaranpul kentinde bir polis memuru, erkek protestoculara coplarla defalarca vururken görüntülendi. Polis memurunun, gözaltına alınan kişilerin korku ve acı içinde çığlık atmasına ve bir erkeğin kolunun kırıldığını söylemesine rağmen vurmaya devam ettiğini gösteren video, tüm dünyada gözaltı merkezlerinin kapalı kapıları ardında ne tür ihlaller işlendiğine dikkat çekti ve coplar gibi yaygın kullanılan silahların hatalı kullanıldıkları takdirde işkence aracı olabildiğini ortaya koydu.

Uluslararası Af Örgütü Polis Faaliyetleri ve İnsan Hakları Uzmanı Dr. Anja Bienert konu hakkındaki açıklamasında, "Coplar oyuncak değildir; kötüye kullanıldıklarında ağır yaralanmalara ve hatta ölüme sebebiyet verebilirler. Buna rağmen, bir kez daha, polislin barışçıl protestocuları bastırarak

veya gözaltına alınan kişilere kasten acı ve korku yaşatmak için copları birer baskı veya cezalandırma aracı olarak kullandığını görüyoruz" dedi. Bienert sözlerini şöyle sürdürdü:

"Kolluk birimleri ilk elden cop kullanmaya son vermek zorundadır. Kural olarak, coplar yalnızca şiddetli saldırılara karşı savunma amacıyla ve daha az zarar verici bir alternatif mevcut olmadığında kullanılabilir. Polis, cop kullanmadan önce açıkça anlaşılır sözlü uyarılar yaparak durumu sakinleştirmeye çalışmalı ve bu silahları fiziksel zararı en aza indirecek şekilde kullanılmalıdır. İnsanların kafasına, yüzüne, boynuna, boğazına veya kasıklarına vurmak ya da defalarca vurmak neredeyse hiçbir koşulda haklı gösterilemez."

KÜRESEL BİR SORUN

Elde taşınan darbe silahları tüm dünyada en sık kullanılan ve kötüye kullanılan kolluk ekipmanlarındandır. Uluslararası Af Örgütü 2021'de Belarus, Şili, Fransa, Myanmar, Nijerya ve ABD dahil 35 ülkede copların ve diğer darbe silahlarının kötüye kullanıldığı 188 olayı doğruladı.

Copların kötüye kullanımı konusunda diğer doğrulanan vakalar arasında şunlar var:

- Belarus güçleri Temmuz ile Kasım 2021 arasında Polonya sınırını geçmeye çalışan sığınmacıları ve göçmenleri şiddetle darp etti.

- Fas'ta Mart 2022'de, cezaevi gardiyanları, Şehrevi aktivist Mohamed Lamine Haddi'nin koğuşuna girerek Haddi'yi coplarla dövdü ve zorla sakalını kesti.
- İsrail yetkilileri Nisan 2022'de Kudüs'teki Mescid-i Aksa'da ibadet edenlere coplar ve plastik mermilerle saldırarak işkence ve diğer türde kötü muamele kapsamına giren şiddet uyguladı ve en az 150 Filistinliyi yaraladı.

Uluslararası Af Örgütü ayrıca, çivili coplar gibi tek kullanım amacı işkence ve diğer türde kötü muamele olan copların tamamen yasaklanması için çağrı yapıyor ve devletleri, işkence ve diğer türde kötü muamele amacıyla kullanılacaklarına inanmak için makul gerekçelerin bulunduğu hallerde copların ve diğer kolluk ekipmanlarının ticaretine denetim getirmeye çağırıyor.

AÇIK VE NET ULUSLARARASI STANDARTLAR

Uluslararası Af Örgütü'nün brifinginde, copların insan haklarına uygun kullanımı konusunda 20 kurala yer verildi. Bu kurallar, Kolluk Yetkilileri Tarafından Güç ve Ateşli Silah Kullanımı Hakkında BM Temel İlkeleri'ne ve Uluslararası Af Örgütü'nün Temel İlkelerin nasıl uygulanması gerektiği konusunda 2015'te yayımladığı Rehber İlkelerle dayanmaktadır.

Kolluk yetkilileri özellikle şunları yapmalıdır:

- ✗ Copları yalnızca şiddetli saldırılara karşı savunma aracı olarak kullanmalıdır.
- ✗ Copları yalnızca daha az zarar verici bir alternatif mevcut olmadığında kullanılmalıdır.
- ✗ Cop kullanmadan önce, şiddeti durdurmak için açıkça anlaşılır talimatlar vermeli ve talimatlara uyulmadığı takdirde güç kullanılacağı konusunda uyarıda bulunmalıdır.
- ✗ Vücudun daha geniş kas bölgelerini (uyluklar ve üst kollar) hedef almalı ve daha ciddi yaralanmaların meydana gelebileceği bölgelerden kaçınmalıdır.
- ✗ Her bir darbeyi gerekçelendirebilmeli ve hedefe ulaşıldığı anda cop kullanımını durdurmalıdır.

Kolluk yetkilileri şunları yapmamalıdır:

- ✗ Barışçıl davranan veya yalnızca pasif direniş gösterenlere karşı cop kullanmamalıdır.
- ✗ Halihazırda zapt edilmiş kişilere karşı cop kullanmamalıdır.
- ✗ Barışçıl bir toplanmayı dağıtmak için cop kullanmamalıdır.
- ✗ Kaçan protestocuları cop darbeleriyle kovalamak gibi "coplu taarruzlar" gerçekleştirmemelidir.
- ✗ Başka bir şekilde karşı konulması mümkün olmayan olası bir ağır yaralanma veya ölüm tehdidinin bulunduğu durumlar dışında, "yüksek riskli" bölgeleri (örneğin kafa, boyun, omurga, boğaz ve kasık bölgesi) hedef almamalıdır.

- DAVA GÖZLEM PROGRAMI -

BATUHAN DURMUŞ

Dava Gözlem Program Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, adil yargılanma hakkı takibi için ifade ve barışçıl toplanma özgürlüğü ile kamu görevlilerinin yargılandığı cezasızlık şüphesi bulunan davalarda gözlemler yapar. Bu bültende izlediğimiz duruşmalardan notları sizler için paylaşıyoruz. Dava Gözlem programımız kapsamında izlediğimiz davalar ve duruşma gözlem yazılarımızın tamamına web sitemizde yer alan amnesty.org.tr/dava-gozlem sayfasından ulaşabilirsiniz.

GEZİ PARKI HAK SAVUNUCULARI DAVASI

19 Şubat 2020'de görülen duruşmada Türkiye'de bulunan tüm sanıklar hakkında beraat kararı verildi. Ardından İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi bu kararı bozdu.

Mahkeme İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde Çarşı taraftar grubuna açılan ve "Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme" suçlamasıyla görülen yargılama neticesinde; henüz kesinleşmiş bir hüküm bulunmamasından hareketle Gezi Davası ile Çarşı Davası arasındaki bağlantının ağır ceza mahkemesince ele alınmış olması gerektiğini değerlendirdi.

Bozma kararı sonrasında iki dava Çarşı Davası'nın görüldüğü 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde birleştirildi, daha sonra yeniden ayrıldı. Davanın 6. Duruşması 22 -25 Nisan 2022'de İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü.

6. DURUŞMA 2. OTURUM, 25 NİSAN 2022

Duruşma İstanbul Çağlayan Adliyesi'nin en büyük duruşma salonunda görüldü. Heyet başkanı hakimın sağında bulunan üye hakimın duruşmanın çok büyük kısmında sanık ve avukatlarla göz teması kurmadığı ve telefonuyla ilgilendiği görüldü.

25 Nisan Pazartesi görülen, hükmün açıklandığı ikinci oturumda mahkeme kararını açıkladı:

- Osman Kavala TCK Md. 312 "Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs" suçundan **ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına** çarptırıldı. Mahkeme heyeti başkanı, Kavala'nın yaklaşık iki yıldır tutukluk gerekçesi olarak gösterilen TCK 328 ("Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri, siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin") suçunun TCK 312 kapsamındaki

eylemler içinde eridiğine, bu nedenle bu suç için ayrıca ceza verilmemesine karar verildiğini söyledi. Kavala'ya takdiri indirim uygulanmadı.

- Mücella Yapıcı, Çiğdem Mater, Ali Hakan Altınay, Mine Özerden, Can Atalay, Tayfun Kahraman ve Yiğit Ali Ekmekçi; Osman Kavala'ya "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs" suçunda yardım ederek suçun işlenmesini kolaylaştırdıkları gerekçesiyle **18 yıl hapis cezasına** çarptırıldı.
- Mahkeme, **yargılanan hak sahiplerinin tutuklanmasına** karar verdi.
- Kararın açıklandığı sırada salondan gelen tepkiler karşısında heyet başkanı "taşkınlık yapanı çıkarırız" tehdidinde bulundu. Karar açıklandıktan sonra heyet salonu terk etti. Haklarında tutuklama kararı verilen hak sahipleri duruşma salonunda yakınlarıyla vedalaştıktan sonra tutuklanmak üzere gözaltına alındılar.

HELİN HASRET ŞEN DAVASI

Temmuz 2015'te güvenlik güçleriyle PKK'ya bağlı YDG-H arasındaki çatışmaların Diyarbakır şehir merkezinde sürdüğü ve sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı günlerde emniyete ait kobra tipi araçtan açılan ateşle vurulan 12 yaşındaki Helin Hasret Şen hayatını kaybetti. Şen'in katil zanlısı polisin ağır ceza mahkemesinde yargılanmaya başlaması yaklaşık beş yıl sürdü.

POLİS MEMURUNA İSNAT EDİLEN SUÇ VASFI ANLAŞMAZLIĞI

Şen'in ölümü sonrasında Terörle Mücadele Şube'de görevli "silahçı" polis memuru A.E. hakkında açılan soruşturma neticesinde "olası kastla öldürme" suçlamasıyla 25 yıla kadar hapis cezası talep eden ilk iddianame, üç yıldan fazla süre sonra 12 Aralık 2018'de tamamlandı.

Mahkemenin suçlamayı ağır bularak iddianameyi iade etmesi neticesinde; 14 Ekim 2019'da bu kez "taksirle ölüme sebep olma" suçlamasıyla 2 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası talep eden ikinci iddianame asliye ceza mahkemesince kabul edildi. Delilleri değerlendiren mahkeme sanığın "olası kastla öldürme" suçlamasıyla yargılanması için dosyanın ağır ceza mahkemesine gönderilmesine karar verdi. Bu karara itirazların ardından, istinaf mahkemesinin kararı üzerine yargılama "olası kastla" öldürme suçlamasıyla Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden başladı.

YARGILAMANIN DURDURULMASI KARARI

Ağır Ceza Mahkemesi, üçüncü duruşmada sanık polisin avukatının talebi üzerine sanık

hakkında valiliğin henüz bir soruşturma izni vermemiş olduğu gerekçesiyle yargılamanın durdurulmasına karar verdi. Diyarbakır Valiliği'nin soruşturma izni vermesi üzerine devam eden yargılamanın ilk duruşması 1 Şubat 2022'de görüldü.

AĞIR CEZA'DA 2. DURUŞMA 5 NİSAN 2022

Şen'i öldüren ateşin açıldığı Kobra 11 tipi aracın kamerasına ve 155 hattına ait kayıtların mahkemeye gönderilmesi için Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü'ne müzekkere yazıldığı; ancak 155 kayıtları hakkındaki talebe cevap verilmediği zapta geçirildi.

Kobra tipi polis aracının kamerasından çekilen görüntüler duruşmada izlendi. Şen'in araçtan yapılan atışla yere düştüğü görüldü. Şen ailesi avukatı Zeytun, sanığın hedef gözeterek Helin Hasret Şen'in yaşamını sonlandırdığının görüntülerden anlaşıldığını belirterek, olaya ilişkin bazı somut delillerin hala toplanmadığını söyledi.

Mahkeme heyeti ara kararını açıkladı. Kararda hakimın, sanığın tutuklanması yönündeki talep hakkındaki kararını açıklamaması üzerine; anne Nazmiye Şen tutukluluk konusundaki kararı sordu. Heyet başkanı, tutukluluk talebinin reddedildiğini söyledi. Anne Şen, "Bu ülkede adalet yok" diyerek tepki gösterdi. Bunun üzerine heyet başkanı hakim anne Şen'e, "Ya çık!" diyerek bağdırdı. Hakimın tutumuna avukatlar tepki gösterdi.

Sıra	Dava	Celse Numarası	Mahkeme	Tarih	Saat
1	Helin Hasret Şen Davası	7	Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi	6 Eylül 2021	14.00
2	Boğaziçi Üniversitesi Gökkuşluğu Bayrağı Davası	1	İstanbul 24. Asliye Ceza Mahkemesi	20 Eylül 2022	10.20
3	Cumartesi Anneleri Davası	5	İstanbul 21. Asliye Ceza Mahkemesi	21 Eylül 2022	13.30
4	Boğaziçi Üniversitesi Sergi Davası	7	İstanbul 21. Asliye Ceza Mahkemesi	30 Eylül 2022	10.00
5	Çarşı Davası [Yeniden Görülen]	2	İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi	30 Eylül 2022	10.30
6	Beyza Kural Davası	3	İstanbul 35. Asliye Ceza Mahkemesi	30 Eylül 2022	10.00
7	Fincancı, Korur, Nesin Davası [Yeniden Görülen]	3	İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi	19 Ekim 2022	11.00
9	İstanbul Onur Yürüyüşü Mis Sokak Davası	2	İstanbul 60. Asliye Ceza Mahkemesi	23 Aralık 2022	10.00

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

NESLİŞAH CÖMERT

Aktivizm ve Üyelik Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi aktivistleri ve üyeleri yeniden bir araya gelerek etkili bir şekilde faaliyetlerine devam ediyor. Yerel gruplar, çeşitli etkinliklerle çalışmalarını görünür kılarak aynı anda hak ihlallerine karşı bir arada ses çıkarıyor.

UÇURTMA HAVAYA! IDAHOBİT 2022

17 Mayıs Homofobi, Bifobi, Transfobi ve Afobi Karşıtı Gün (IDAHOBİT) kapsamında, LGBTİ+ların maruz bırakıldığı ayrımcılık ve şiddete dikkat çekmek için, bu yıl İstanbul, Ankara ve Diyarbakır aktivist grup üyeleriyle altıncısını kutladığımız gelenekselleşen #fobiünüçur etkinliğinde buluştuk.

İSTANBUL

İstanbul'da, Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği SPoD ile birlikte organize ettiğimiz etkinliğimizde, SPoD gönüllüleriyle bir araya

geldik. Uçurtmalarımızı alarak buluşma yerimiz Maçka Parkı'na gittik, parkta sosyal medyadan çağrımızı gören ve bizimle uçurtma uçurmak isteyen insanlarla tanıştık. SPoD gönüllüleri ve İstanbul Aktivist Grup aktivistleri ve üyeleriyle oyunlar oynayarak kaynaştık, sohbetler ettik. SPoD Derneği'ne katılımları ve katkıları için teşekkür ederiz.

ANKARA

Ankara'da aktivistlerimiz ve üyelerimizin katılımıyla Portakal Çiçeği Parkı'nda buluştuk, yeni aktivistlerimizle kaynaştığımız etkinliğimizde sohbetler ettik. Sonrasında yaşam ve özgürlük hakkı için uçurtmalarımızı gökyüzüne salarken fobilerimizi de havaya bırakarak eğlenceli ve keyifli bir gün geçirdik.

DİYARBAKIR

Diyarbakır Aktivist Grup aktivistlerimiz ve üyelerimizin katılımıyla Hevsel Bahçeleri'nde buluştuk. Güzel havanın tadını çıkardık. Etkinlik yapılacağına dair çağrıyı gören ve bize katılan yeni insanlarla tanıştık ve sonrasında uçurtmalarımızı uçurduk.

İnsan haklarının, eşitliğin ve özgürlüğün hepimiz için olduğunu hatırlıyor ve hatırlatıyoruz; çünkü cinsiyet kimlikleri, beyanlar ya da cinsel yönelimler fark etmeksizin hepimiz insanız. İnsanlar, cinsiyet kimliği ve gerçek veya algılanan cinsel yönelimleri nedeniyle tüm dünyada insan hakkı ihlallerine maruz kalıyor, hatta yaşam hakları yok sayılıyor.

Uluslararası Af Örgütü aktivistleri olarak "LGBTİ+ hakları onurumuzdur!" diyoruz ve herkesi homofobi, transfobi, bifobi ve afobiye karşı durmaya davet ediyoruz.

AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

HRANT DİNK BİR ARADA YAŞAM FESTİVALİ

2-3 Temmuz'da İstanbul Lütfi Kırdar Kongre Merkezi'nde Türkiye ve Türkiye dışından sivil toplum kuruluşlarının, hak savunucularının, aktivistlerin, akademisyenlerin ve öğrencilerin katıldığı Bir Arada Yaşam Festivali'nde stant açtık.

40'a yakın sivil toplum kuruluşunun bir arada olduğu festivalde bizi tanıyan, tanımak isteyen insanlarla buluştuk, kurumu tanıttık, çalışma ve faaliyetlerimiz hakkında bilgi verdik. Farklı sivil toplum kuruluşlarıyla daha yakından temas kurma şansını yakaladık ve iletişimimizi güçlendirdik. Standımızı ziyaret eden ve insan hakları için harekete geçmek isteyenleri, 20. yılımızda bize katılarak değişimin bir parçası olmaları için kampanyamıza yönlendirdik.

MÜLTECİLER GÜNÜ'NDE "PROJE SESSİZ" FİLMİNİ İZLEDİK

20 Haziran Dünya Mülteciler Günü'nde İstanbul Aktivist Grup aktivistleriyle göçmen, mülteci ve sığınmacıların haklarına, yaşam koşullarına dikkat çekmek amacıyla film gösterimi ve söyleşi gerçekleştirdik.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi merkez ofisinde aktivistlerimizle bir araya gelerek, Medya ve Göç Derneği'nin "Proje Sessiz" isimli filmi izledik. Proje Sessiz, Türkiye'deki mülteci ve göçmenlerin günlük hayatlarında karşılaştıkları nefret söylemi ve ayrımcılıkları kendi cümleleriyle betimledikleri anlatılardan oluşan dijital bir hafıza merkezi. Proje, mülteci ve göçmenlerin "Türkiye'de hangi ayrımcı/ötekileştirici durumlarla karşı karşıya kaldınız?" sorusuna cevap olarak aktardıkları deneyimleri video ve podcast formatında hikayeleştirerek nefret söylemine dikkat çekmeyi amaçlıyor.

Film gösteriminden sonra Medya ve Göç Derneği'nden, Kreatif İçerik ve Araştırma Koordinatörü Dilek İçten sorularımızı yanıtladı. Buluşmada gündelik hayatta yaşadığımız, mültecilere yönelik nefret söylemleri ve ayrımcılıkları konuşup, bu yakıcı başlıkta sorunların çözümlerine dair neler yapabiliriz tartıştık.

Medya ve Göç Derneği'nden Dilan Taşdemir ve Dilek İçten'e katkıları ve paylaşımları için teşekkür ederiz.

BULUŞMALARIMIZ DEVAM EDİYOR

Covid-19 pandemisiyle birlikte aktivizm faaliyetlerimizi ve buluşmalarımızı ağırlıklı dijital aktivizm türleriyle değiştirmiştik. Bir yandan dijital aktivizm etkinliklerimiz devam ederken öte yandan da fiziki toplantılar, sokak etkinlikleri, film gösterimi ve söyleşi gibi etkinlikler kapsamında yeniden bir araya geliyor ve faaliyetlerimizi yüz yüze yapmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

İstanbul, Ankara ve Diyarbakır'da bulunan aktivistlerimiz de düzenledikleri rutin toplantılarla bir araya gelerek etkili çalışmalar gerçekleştirmek için planlamalar yaptılar.

Aktivistlerimiz ve yerel gruplarımız Türkiye'nin çeşitli noktalarında haklar için çalışmaya ve etkinlikler düzenlemeye devam etti. Aktivist gruplarımıza dahil olmak isteyen yeni katılımcıların da gelmesiyle çoğaldık.

GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLERİMİZ

'Aktivistimiz Olun' formunu doldurarak bizimle iletişime geçen, deneyimleri ve yetenekleriyle çalışmalarımıza katkı sağlamak isteyen bir grupla, gönüllü çevirmen ekibimizi oluşturmuştuk.

Yaptığımız çevrimiçi toplantılarla gönüllü çevirmen grubu ile buluşmalarımız devam etti. Çeviri koordinatörümüz Dila Keleş'in öncülüğünde ekibimize katılmak ve katkı sağlamak isteyen aktivistlerimizle tanışma toplantısında buluştuk. Birbirimizi daha yakından tanıma fırsatı bulduk ve çeviri faaliyetlerimiz üzerine konuştuk.

Uluslararası Af Örgütü'nün dünya genelinde yürüttüğü insan hakları çalışmalarını, Türkiye insan hakları gündemine yansıtmayı amaçlayan birçok içeriği Türkçeye kazandırmaya gayret eden çevirmen grubumuz, çeviri koordinatörümüzün desteği ile insan hakları mücadelesini güçlendirmeye devam ediyor.

Çevirmen grubumuza katılmak ya da aktivistimiz olarak bize katkı sağlamak, deneyim ve yetenekleriniz hakkında bilgilerinizi bizimle paylaşmak isterseniz, aktivistimiz olun formunu doldurabilirsiniz.

→ amnesty.org.tr/aktivizm

Aktivistimiz Olmak İsteyenlerle Buluşmaya ve Tanışmaya Devam Ediyoruz

Aktivistimiz olun formunu doldurup, farklı illerden bizimle iletişime geçen yeni arkadaşlarımızla online buluşmalar gerçekleştirerek tanışmaya devam ediyoruz. Çalışmalarımız ve etkinliklerimizi paylaştığımız online tanışma toplantılarıyla bir araya gelerek neler yapabileceğimizi konuşuyoruz.

Hak ihlallerine karşı yürüttüğümüz mücadelede büyümeye devam ediyoruz.

Aktivizm Takvimini Gördünüz Mü?

Yürüttüğümüz kampanyaları, gerçekleştireceğimiz etkinlikleri, aktivist gruplarımızın programlarını takip edebileceğiniz ve özel günlerin de yer almasıyla bireysel aktivizminizi de yapabileceğiniz bir takvimimiz var. Detaylara, amnesty.org.tr/aktivizm-takvim bağlantı linkinden ulaşabilirsiniz.

İNSAN HAKLARI EĞİTİM PROGRAMI FAALİYETLERİ

İNSAN HAKLARI EĞİTİM PROGRAMI EKİBİ

TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIKLA MÜCADELE ATÖLYELERİ BAŞLADI

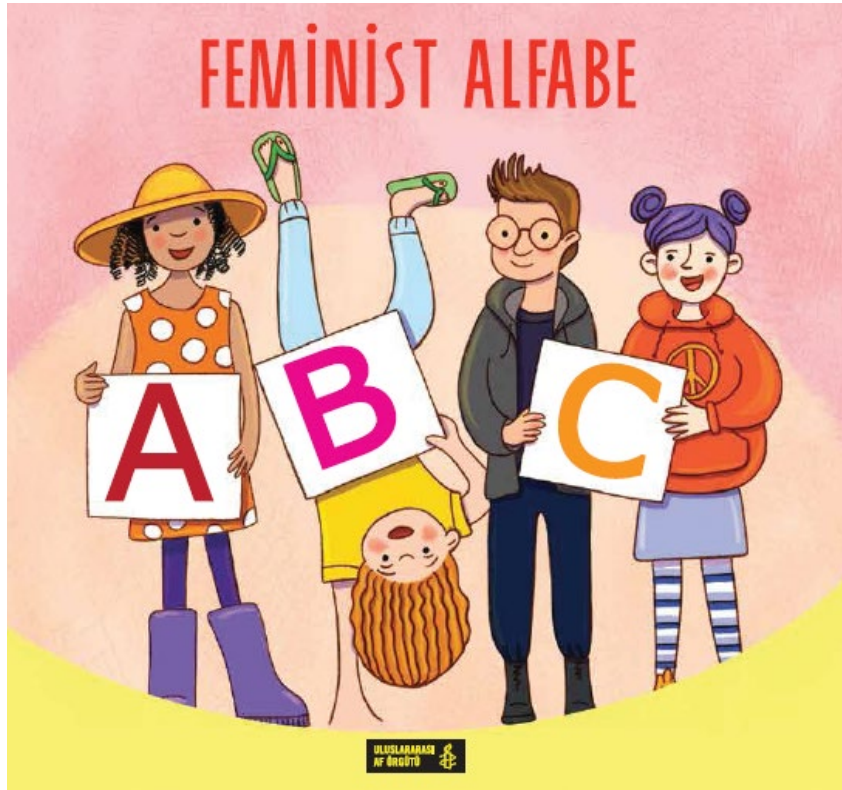
Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadele Atölyelerine İnsan Hakları Eğitim Programımız kapsamında başladık. Hollanda Krallığı Büyükelçiliği MATRA Fonu desteğiyle gerçekleşen atölyelerde, farklı bölümlerde okuyan 74 üniversite öğrencisiyle buluştuk. İnsan hakları kültürünün gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlayan atölyelerde toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetle mücadele konularında bilgi ve deneyim paylaşımları yaptık.

Mart ayında başlayan Nisan ve Mayıs aylarında devam eden atölyenin temel amacı, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ve şiddetle mücadelede ilgili mekanizmalara ilişkin bilgilendirilmesi, hak temelli bir yaklaşım geliştirmesi ve böylece savunuculuk alanında güçlenmesiydi. Başlangıç atölyesi, giriş niteliğinde bir içerikle, farklı eğitim gruplarından katılımcıları bir araya getirdi. Eylül ayı itibariyle üniversite öğrencilerinin yanı sıra yerel yönetim çalışanlarıyla birlikte atölyelere devam edeceğiz.

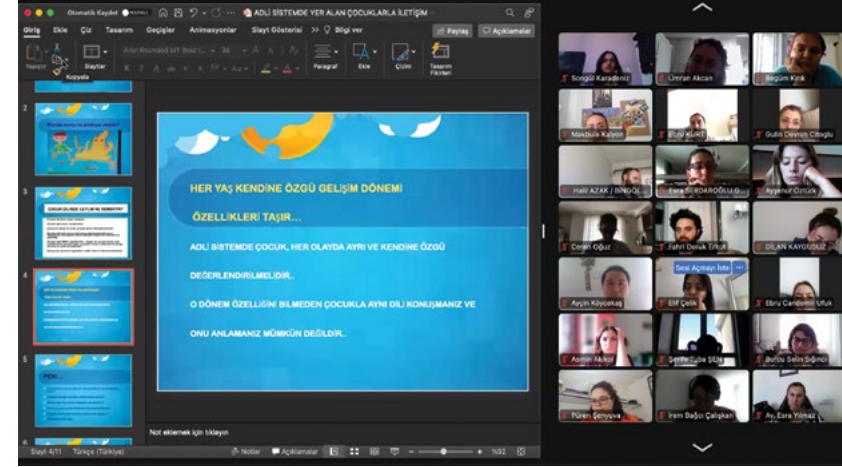
FEMİNİST ALFABE BULUŞMALARI DEVAM EDİYOR

A'dan Z'ye neşeli ve özgür çocukların alfabetesi, Feminist Alfabe'nin yolculuğu Eylül ayında, okumayı ve yazmayı öğrenecek çocuklar için devam edecek. Çocukların cinsiyetlendirilmiş dünyasında neden yeni sözcüklere ihtiyacımız

var, Feminist Alfabe, uygulama rehberi ve oyunlar nasıl kullanılabilir? gibi sorulara birlikte cevap aradığımız Feminist Alfabe buluşmaları çocuklarla çalışırken, sınıfta, evde, atölyede eşitlikçi yaklaşıma ihtiyaç duyan öğretmenler, ebeveynler, bakım verenler ve kolaylaştırıcılar olmak üzere herkese açık.

İNSAN HAKLARI EĞİTİM PROGRAMI FAALİYETLERİ

DİLEK KUMCU ÇOCUK HAKLARI OKULU

Dilek Kumcu Çocuk Hakları Okulu eğitimleri, farklı meslek gruplarından katılımcılarla devam etti. İki gün süren, dört ayrı oturumdan oluşan ve yoğun ilgi gören "çocuk hakları başlangıç" atölyelerinin sonuncusu Temmuz ayında yapıldı.

Her çocuğun haklarına erişebildiği bir dünya dileğiyle atölyelerimize sonbahar döneminde devam edeceğiz.

Eğitime katılmak ve programlarla ilgili detaylı bilgi almak için ihe@amnesty.org.tr adresine yazabilir, insanhaklari.tv adresinden eğitim duyurularına ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER İŞIĞINDA ÇOCUK HAKLARI

Uluslararası sözleşmeler ışığında Çocuğa Yönelik Cinsel Suçlarla Mücadele ve Çocuk Koruma Mekanizması eğitimlerimiz devam ediyor.

Pek çok diğer insan hakları sorununda olduğu gibi çocuğa yönelik cinsel suçların engellenmesi için yapılabilecek çok şey var. Sorumluluk sahibi meslek insanlarını hedefleyen eğitimlerimiz geçen aylarda da devam etti.

Çocuk adalet sisteminde çalışan avukat, sosyal çalışmacı, öğretmen, psikolog gibi meslek insanlarının ve bu mesleklerle dair yüksek öğrenime devam eden üniversite öğrencilerinin katılımı ile yapılan eğitimlere ilgi yaz dönemi olmasına rağmen yoğun oldu. Hafta içi ve gündüz saatlerinde olmasına karşın atölyelere 160 kişi katıldı. Başladığımız günden bu yana bu başlıkta 1500'ün üzerinde kişiye ulaştık.

Çocuğa yönelik cinsel suçları engellemek ve bu suça maruz kalanların en az şekilde ırselenmesini sağlamak için yapılabilecekleri tartıştığımız eğitimlerde katılımcılarla derinlikli ve anlamlı tartışmalar yürüttük. Üç yılı aşkın zamandır Çocuklara Yönelik Ticari Cinsel Sömürüye Son Derneği (ECPAT) Türkiye Ağı ile işbirliği içinde düzenlediğimiz eğitimlere önümüzdeki aylarda da devam edeceğiz.

İNSAN HAKLARI EĞİTİM PROGRAMIMIZ ÜNİVERSİTELİLERLE

Üniversite öğrenci topluluklarından gelen eğitim talepleri belki de en keyifle karşılık verdiklerimiz oluyor. Üniversitelerde eğitim aldıkları programlarda insan haklarına dair yeterli bilgiye ulaşamadıklarını, yeterli tartışma yürütemediklerini düşünen pek çok öğrenci topluluğu insan hakları eğitimi almak için ulaşip bizden destek istiyor.

Geçen aylarda bu eğitimlerin üç güzel örneğini Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Hizmet Topluluğu, ODTÜ Medya Topluluğu ve TOBB Üniversitesi Model UN Topluluğu ile gerçekleştirdik. Devam eğitimleri ve üniversitelerden gelecek yeni talepler için sabırsızlanıyoruz.

©Molly Crabapple

TÜRKİYE DIŞ POLİTİKASINDA ÇİN VE UYGURLULAR

Çin’de Uygurlara yönelik toplu gözaltılar ve hak ihlallerine ilişkin Türkiye Dışişleri Bakanlığı’nın son beş yıl içerisindeki tutumunun değerlendirilmesi

DAMLA KURU

Savunuculuk Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Çin’de bulunan ve ‘eğitim yoluyla dönüştürme’ merkezleri olarak adlandırılan kamplar 2022’de beşinci yılını doldurdu. Çin hükümeti, Sincan bölgesindeki Uygurlara, Kazaklara ve çoğunluğu Müslüman diğer etnik gruplara yönelik toplu gözaltı, izinsiz gözetim, siyasi telkin ve zorunlu kültürel asimilasyon politikalarını sürdürüyor.

‘Eğitim yoluyla dönüştürme’ merkezleri olarak adlandırılan kamplardaki koşullar tam olarak bilinmemekle birlikte yurt dışında yaşayan Uygurlar da Çin’e iade baskısı ve tehdidi altındalar. Uygurların yaşadığı hak ihlalleri ile mücadelemize katkı sağlamak isterseniz, “Birbirlerinden koparılan Uygur ailelerinin kabusu son bulmalı!”¹ başlıklı güncel kampanyamıza katılabilirsiniz.

2018 yılından beri Çin’in Sincan Eyaleti’nde yaşanan bu hak ihlallerinin takipçisiyiz.

2019’da “Çin: Neredeler? Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki Toplu Gözaltılar Hakkında Cevap Verme Zamanı”² ve 2021’de “Kayıp Çocuklar: Birbirlerinden Koparılan Uygur Ailelerin Kabusu”³ başlıklı raporlarımızla yaşanan hak ihlallerini belgeledik. 2020’de de Çin’in dışında yaşayan Uygurlarla yaptığımız görüşmeleri “Hiçbir Yer Güvenli Değil: Uygurlar Çin’in Yürüttüğü Korkutma Politikalarını Anlatıyor”⁴ adı altında web sayfamızda yayınladık. Raporlarımıza ve diğer bulgularımıza internet sitemizden ulaşabilirsiniz.

Biz de Lobi ve Savunuculuk Departmanı olarak, bu konuyu bürokratların ve meclisin gündemine taşımak için çalışmalar yürüttük. Bu yazıda sizlere Dışişleri Bakanlığı internet sitesinde yayımlanan açıklamalara dayanarak, Bakanlığın Uygurlara ilişkin tutumunda son beş yıl içerisinde gözlenen dönüşümün bir özetini sunmayı amaçlıyorum.

SESSİZLİK DÖNEMİ 2017 - 2019

Çin’de son derece kısıtlayıcı ve ayrımcı bir düzenleme olan “Aşırılıkla Mücadele Düzenlemesi” Mart 2017’de kabul edildi. Söz konusu düzenleme kapsamında, “normal” olmayan sakal bırakmak, peçe veya başörtüsü takmak, namaz kılmak, oruç tutmak, alkol almamak ya da İslam veya Uygur kültürüyle ilgili kitaplar veya yazılar bulundurmak da dahil, dini veya kültürel aidiyet unsurlarının açık ve hatta özel alanda sergilenmesi “aşırılık” olarak değerlendirildi.

Türkiye Uygur’lar konusunda Mart 2017’den Şubat 2019’a kadar yaklaşık iki sene boyunca sessizliğini korudu. Türkiye Dışişleri Bakanlığı’nın internet sitesinde 2019’a kadar bu konuda yayımlanmış bir açıklama bulunmamaktadır. Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi’nin davetiyle 14-15 Haziran 2018 tarihlerinde Pekin’e bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi. Fakat ne ziyaret öncesinde ne de sonrasında Türkiye tarafından Uygurların yaşadıkları hak ihlallerine ilişkin bir açıklama gelmedi.⁵

UYGURLARIN YAŞADIĞI HAK İHLALLERİNE İLİŞKİN TEPKİLER- 2019

Dışişleri Bakanlığı’nın, 9 Şubat 2019’da yayımladığı açıklamada,⁶ son iki yıldır Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki Uygur Türklerinin ve diğer Müslüman toplulukların temel insan haklarının ihlal edildiğinin Türkiye tarafınca bildirildiği belirtilmiştir. Aynı açıklamada Çin’in ‘eğitim yoluyla dönüştürme’ merkezleri olarak adlandırılan kamplarının toplama kampı olduğunun altı çizilmiş ve Sincan’da yaşanan hak ihlallerine ilişkin Bakanlık’ın görüşlerinin Çin makamlarına her düzeyde iletiliği belirtilmiştir. Açıklama, Çin makamlarına dönük Uygur Türklerinin temel insan haklarına saygı gösterme ve toplama kamplarını kapatma çağrısı ile uluslararası topluma ve BM Genel Sekreteri’ne de Sincan bölgesindeki insanlık trajedisinin sona erdirilmesi için etkin adımlar atmaya çağırısı ile sonlanmıştır.

Dışişleri Bakanlığı’nın 2019 Mali Yılı Bütçe Tasarısının TBMM Genel Kurulu için hazırladığı sunumda da Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki insan hakları ihlallerinin yakından takip edildiği ve bu meselenin Çin makamlarına aktarıldığına değinilmiştir.⁷

ÇİN’E HEYET GÖNDERİLDİ Mİ?

20-26 Temmuz 2019’da Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) toplantısına katılmak üzere Tayland’ı ziyaret etti. Burada Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Wang Yi’yle de bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmenin ardından Uygur Türklerinin durumunun ele alındığı ve Çin Halk Cumhuriyeti’nin daveti üzerine Sincan’a Dışişleri Bakanlığı tarafından bir gözlem heyeti gönderileceği ifade edildi.⁸

Bakan 12 Aralık 2019’da TBMM Dışişleri Bakanlığı bütçe görüşmelerinde⁹ heyete dair bilgilendirmelerde bulunmuş, heyet gönderme konusunun Cumhurbaşkanı tarafından Çin Devlet Başkanı’na iletiliğini aktarmıştır. Bakan bütçe görüşmelerinde heyetin kimlerle görüşeceği, nereye gideceği, resmi programların yanı sıra bölgede durumu tespit etmek için nerelere gitmesi gerektiğini, hangi toplantıları yapması gerektiğini tasarlادıklarını da aktarmıştır. Dışişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan “2020 Yılına Girerken Girişimci ve İnsani Dış Politikamız”¹⁰ başlıklı raporda da heyetin gönderileceğine değinilmiştir. Fakat, Dışişleri Bakanlığı 2019,¹¹ 2020¹² ve 2021¹³ Yılları İdare Faaliyet Raporlarında Uygurların insan haklarına ilişkin değerlendirmeler yer alsa da bahsi geçen heyete dair herhangi bir bilgi sunulmamıştır. 2019, 2020 ve 2021 yılı faaliyet raporlarından anladığımız üzere bölgeyi ziyaret edip, raporlaması için Çin’e henüz bir heyet gönderilmemiştir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜZEYİNDE GÜNDEM - 2020

6 Ekim tarihinde BM 75. Genel Kurulu kapsamında gerçekleştirilen Sosyal, Kültürel ve İnsani İşlerden sorumlu 3. Komite toplantısında Türkiye Daimi Temsilciliği tarafından yapılan ulusal beyanda Uygurların temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi gerektiği ortaya konmuştur.¹⁴

MUĞLAK TEPKİLER - 2021

“2021 Yılına Girerken Girişimci ve İnsani Dış Politikamız”¹⁵ başlıklı raporda, Uygurların insan haklarının incelenmesi için gönderilmesi planlanan heyete hiç değinilmemiştir.

25 Mart 2021’de Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi’nin Türkiye ziyaretinin ardından, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı’ndan yapılan açıklamada

bölgede yaşanan hak ihlallerinden bahsedilirken, 'Uygur Türklerine ilişkin hassasiyetimiz ve düşüncelerimiz'¹⁶ kelimeleri seçilmiştir. İki yıllık sessizlik sonrasında 2019'da hak temelli bir dil kullanarak yapılan açıklamanın aksine, Dışişleri Bakanlığı 2021 yılındaki açıklamasında bu tutumu terk etmiş, 'hassasiyet ve düşünce' gibi muğlak ifadeler tercih etmiştir.

2022 DEVAM EDERKEN DURUM NEDİR?

12 Ocak 2022'de Dışişleri Bakanı'nın Çin'i ziyareti sonrasında yapılan açıklamada¹⁷ Uygurlara ve yaşadıkları hak ihlallerine ilişkin 2021'de tercih edilen 'görüş, beklenti ve hassasiyetler' gibi muğlak ifadeler tercih edilmiştir.

Fakat yıllık planların açıklandığı, "2022 Yılına Giren Girişimci ve İnsani Dış Politikamız"¹⁸ başlıklı raporda, Uygurların ve diğer Müslümanların temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına önem atfedildiği, Çin'le her düzeyde yapılan ikili temaslarda ve ayrıca BM başta olmak üzere uluslararası platformlarda bu konunun vurgulandığı iddia edilmiştir.

SONUÇ

Dışişleri Bakanlığı, Çin ile sürdürdüğü ilişkilerden dolayı 2017'den 2019'a kadar Çin'in Sincan bölgesindeki Uygurlara, Kazaklara ve çoğunluğu Müslüman diğer etnik gruplara yönelik insan hakları ihlalleri konusunda yazının tümünden de anlaşılacağı üzere etkili harekete geçmemiştir.

2019 'da hak temelli açıklamalarda bulunan Bakanlık, aynı yıl Çin'de yaşananları incelemek için bir heyet göndereceğini ifade etmesine rağmen bu plan gerçekleşmemiştir.

2021'de Bakanlığın Uygurlar ile ilgili yayımladığı nadir açıklamalarında, hak temelli dilin ve yaklaşımın yerini muğlak ifadelerin aldığı görülmüştür.

Lobi ve Savunuculuk Departmanı olarak Uygurların yaşadıkları hak ihlallerine ilişkin faaliyetlerimize devam edeceğiz. Bu bağlamda Uluslararası Af Örgütü'nün ve alanda çalışan diğer sivil toplum örgütlerinin ilk hedefi meseleye yaklaşımın hak temelli bir yerden ele alınmasını sağlamaktır. Sizleri de internet sayfamızda yer alan kampanyamıza destek vermeye davet ediyorum.

- 1 <https://www.amnesty.org.tr/icerik/birbirlerinden-koparilan-uygur-ailelerinin-kabusu>
- 2 https://www.amnesty.org.tr/public/uploads/files/Neredeler_Rapor_%C4%B0ngilizce.pdf
- 3 <https://www.amnesty.org.tr/public/uploads/files/ASA1737982021ENGLISH.pdf>
- 4 <https://www.amnesty.org.tr/icerik/hi%C3%A7bir-yer-guvenli-degil>
- 5 https://www.mfa.gov.tr/no_-164_-sayin-bakanimizin-cin-halk-cumhuriyetini-ziyareti-hk.tr.mfa
- 6 https://www.mfa.gov.tr/sc_-06_-uygur-turklerine-yonelik-agir-insan-haklari-ihlalleri-ve-abdurrehim-heyit-in-vefati-hk.tr.mfa
- 7 https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2019-yilina-giren-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf
- 8 <https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-turkiye-asean-toplantısına-katılmak-üzere-tayland-i-ziyareti.tr.mfa>
- 9 <https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-tbmm-de-yaptigi-konusma-15-12-2019.tr.mfa>
- 10 https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2020-yilina-giren-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf
- 11 <https://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/2019-yili-idare-faaliyet-raporu.pdf>
- 12 <https://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/2020-idare-faaliyet-raporu.pdf>
- 13 <https://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/2021-idare-faaliyet-raporu.pdf>
- 14 https://www.mfa.gov.tr/sc_-96_-bm-75-genel-kurulu-toplantısında-ülkümüzün-sincan-uygur-ozerk-bolgesiyle-ilgili-beyani-hk-sc.tr.mfa
- 15 https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2021-yilina-giren-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf
- 16 <https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-cin-halk-cumhuriyeti-db-ile-gorusmesi.tr.mfa>
- 17 <https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-cin-halk-cumhuriyeti-ni-ziyareti-12-ocak-2022.tr.mfa>
- 18 https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2022-yilina-giren-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf

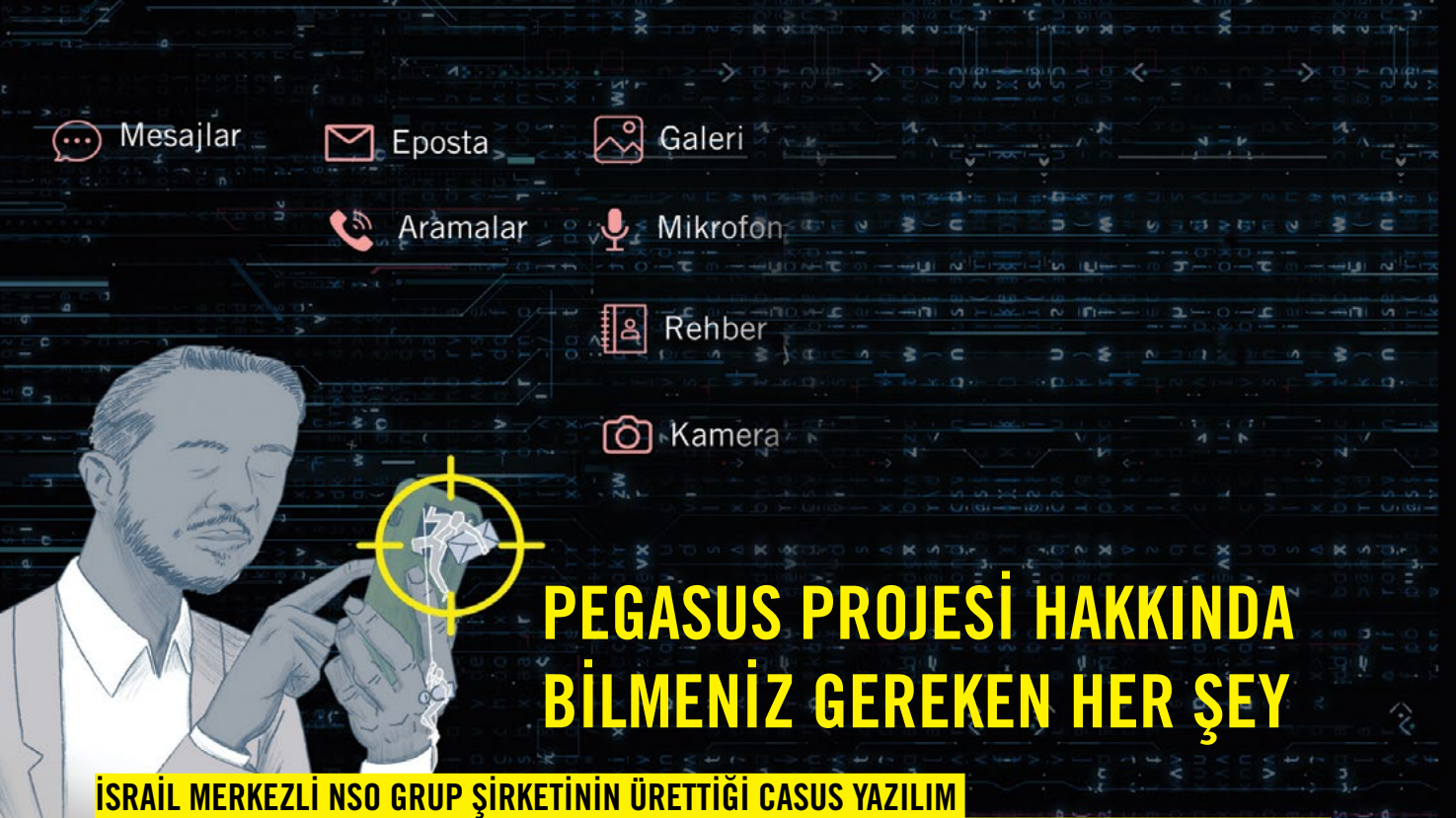
Her gün, haklarını bilen, insan hakları ihlallerine karşı durarak çalışmalarımızı destekleyen onlarca destekçi aramıza katılıyor. Böylelikle, birlikte insan hakları ihlallerine karşı küresel çapta büyümeye, yetkililere ne istediğimizi özgür ve tarafsızca anlatmaya ve baskı yaratmaya sayenizde devam ediyoruz.

BÜLTEN'in bu sayısını da sizlere ulaştırmamızı sağlayan her bir desteğinize teşekkür ediyoruz.

BİRLİKTE DAHA GÜÇLÜ, BİRLİKTE DAYANIŞMAYLA!

**ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ**

PEGASUS PROJESİ HAKKINDA BİLMENİZ GEREKEN HER ŞEY

İSRAİL MERKEZLİ NSO GRUP ŞİRKETİNİN ÜRETTİĞİ CASUS YAZILIM AKTİVİSLERİ VE GAZETECİLERİ HUKUKA AYKIRI BİÇİMDE GÖZETLEMEK İÇİN NASIL KULLANILDI?

ÇEVİRİ: DİLA KELEŞ
Çeviri Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

PEGASUS NEDİR?

Pegasus, İsrail merkezli teknoloji şirketi NSO Group tarafından geliştirilen bir casus yazılımdır. Yazılım, hedef alınan kişilerin telefonlarına gelen linklere tıklamaları sonucunda ve hatta herhangi bir şey yapmalarına gerek olmadan gizlice kuruluyor ve bulaşabiliyor.

Saldırgan, bu yazılım sayesinde cihazdaki mesajlara, epostalara, aramalara, galeriye, mikrofon, kamera ve rehberde kayıtlı olan kişilere erişebiliyor.

NSO GROUP KİMDİR?

İsrail merkezli teknoloji şirketi NSO Group, Pegasus casus yazılımını dünyanın dört bir yanında hükümetlere satıyor. Yazılımın yalnızca meşru ceza ve terörle mücadele soruşturmalarında kullanıldığını iddia ediyor.

Pegaaus projesi ve ardından yapılan adli inceleme raporları, Temmuz 2022 itibarıyla 15 devletin potansiyel müşteri olduğunu ortaya çıkardı. Bunlar ülkeler: Azerbaycan, Bahreyn, El Salvador, Macaristan, Hindistan, İsrail/İşgal Altındaki Filistin Toprakları, Kazakistan, Meksika, Fas, Polonya, Ruanda, Suudi Arabistan, İspanya, Togo ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE).

PEGASUS PROJESİ NEDİR?

2021'de, kâr amacı gütmeyen Paris merkezli medya kuruluşu Forbidden Stories'in koordinasyonu ve Uluslararası Af Örgütü'nün teknik desteğiyle 10 ülkeden 17 medya kuruluşu bir araya geldi. UAÖ'nün teknoloji uzmanları, askeri sınıflı casus yazılımın izini sürecektir bir yöntem geliştirdi ve Pegasus casus yazılımının tüm dünyada insan hakları ihlallerini kolaylaştırmak için kullanıldığını ortaya çıkardı.

NSO Group, Pegasus casus yazılımının, belirli suç şüphelilerinin mobil cihazlarından veri toplamak için hukuka uygun olarak kullanıldığını ısrar ediyor. Ancak Pegasus Projesi, yazılımın, uluslararası hukuku açıkça ihlal edecek şekilde sivil topluma karşı da kullanıldığını kanıtladı.

Hedefler ve olası hedefler arasında devlet başkanları, aktivistler ve gazeteciler yer alıyordu. Öldürülen Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın ailesi de buna dahildi.

SIZDIRILAN TELEFONLAR ARASINDA KİMLER VAR?

- İnsan hakları aktivistleri ve avukatları.
- 20 ülkeden en az 180 gazeteci. Bağımsız basına yönelik baskıların artırdığı ülkelerdekiler ve Associated Press, CNN, New York Times, Reuters ve Financial Times gibi belli başlı uluslararası basın kuruluşlarında çalışan gazeteciler buna dahil.
- Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Fas Kralı, Güney Afrika Cumhurbaşkanı Cyril Ramaphosa ve dönemin Pakistan Başbakanı İmran Khan'ın da aralarında bulunduğu 14 devlet başkanı.
- Doğrulan hedeflerin sayısı ise her geçen gün artıyor.

CEMAL KAŞIKÇI CİNAYETTEN ÖNCE CASUS YAZILIM İLE HEDEF ALINDI

Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın aile üyeleri, Kaşıkçı'nın 2 Ekim 2018'de İstanbul'da öldürülmesinden önce ve sonra casus yazılımla hedef alındı. UAÖ Güvenlik Laboratuvarı, Kaşıkçı'nın öldürülmesinden sadece 4 gün sonra, nişanlısı Hatice Cengiz'in telefonuna casus yazılımın başarıyla kurulduğunu tespit etti. Kaşıkçı'nın eşi Hanan Elatr da defalarca hedef alındı. NSO Group ise teknoloji ürününün cinayetle bağlantısını inkar etti.

Gözetim teknolojilerinin hukuka aykırı biçimde kullanan hükümetlere satılmasına son verilmeli. İnsan hakları savunucularının hukuka aykırı biçimde gözetlenmesine son verilmesi için sesimizi yükseltirsek, başarabiliriz!

UYGUR AİLELERİN KABUSU SON BULMALI

Çin'in Sincan bölgesinde yaşayan Uygurlar ve diğer Müslüman azınlıklar, dini ve kültürel kimliklerini yok etmekle tehdit eden insanlığa karşı suçlar ve diğer ciddi insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya. Uygur ailelerin yakınlarına kavuşabilmeleri için imzacı olun!

İMZACI OLMAK İÇİN: [AMNESTY.ORG.TR](https://amnesty.org.tr)

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

